

Þing BSRB

Málefnaþópur um fjölskylduvænna samfélag,
Hótel Hilton, þ. 17.október 2018

Fjölskylduvænt samfélag: sterkir foreldrar - sátt börn

Dr Sigrún Júlíusdóttir, prófessor

Félagsráðgjafardeild Félagsvísindasvið Háskóla Íslands
Tengsl. Meðferðarþjónusta. www.internet.is/sigjul/um_thjonustuna.html

Fjölskyldur í hnattrænu samhengi

- Frjálsar fjölskyldur í leit að *meiri* lífsgæðum og sterkari stöðu
- Nauðugar fjölskyldur, á flóttu
  - börn verða munaðarlaus; mansal, þrælkun
  - 1 af 10 börnum í heiminum án verndar foreldra
  - helmingur 60 milljóna flóttamanna á barnsaldri

https://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/cbf6820c-e8ab-4940-8e67-4618d19fe098/SOS_Childrensvillages_The-Care-effect_English.pdf

Alþjóðafjölskyldur

„transnational families“, „worldfam.“, „globordered fam.

Legalized families in the Era of Bordered Globalization (Hacker, 2017); Reinventing the Family (Beck-Gernsheim, 2002)

- Sterkar og bjarggráða **vs.** áfram jaðarsettar
- Hindranir: fjöltyngi, menningarmunur, gildi osfv.
- Umræða, viðhorf
- Áskorun fyrir fagfólk:
  - Ráðstefna 2019

Globordered Intimacies: Immigration and Gendered Labor, Family and Personal Relationships

<http://www.oapen.org/search?identifier=635870;keyword=lahad>

Ójöfnuður er alheimsfyrirbæri

- heggur ekki síst þungt þegar
  - almenn velferð vex
  - fyrirferð og átroðsla hinna vel settu er meiri
- Í fámennu samfélagi verða brestir skýrari
- Rannsóknir og uppfræðsla gefa leiðarljós um hvað þarf til,
  - sbr. niðurstöður rannsókna

Aðstæður foreldra -- aðbúnaður barna, 1

Viðhorf og reynsla flóttabarna á Íslandi

(Guðbjörg Ottósd. og Helena Wolimbwa, 2011, Ritroð RBF)

- börnin áttu góð fjölskyldutengsl, stuðning og eftirlit foreldra
- ræktuðu upprunafjölskyldu í heimalandinu
- ójöfnuður og jaðarstaða foreldranna (tungumálavandi, félagsleg einangrun) veikti stöðu barnanna

Ályktun: ríki, sveitarfélög, stéttafélög geri átak:

- kennslu í íslensku og um íslenska menningu
- styðji líka við móðurmálið og upprunatengsl.

Aðstæður foreldra -- aðbúnaður barna 2

Jaðarstaða foreldra -- velferð barna

(Elísabet Karlsdóttir og Erla B. Sigurðard. Ritroð RBF 2015)

Börn foreldra utan vinnumarkaðar

(m. framfærslustyrk, atvinnuleysisbætur):

- mun lakara aðgengi/þátttaka í félagsstarfi, íþróttum og skipulegu tómstundastarfi
- börnin búa við skertar efnahagsaðstæður og slök lífsgæði foreldra

Ályktun: foreldrarnir þurfa þverfaglega þjónustu til að njúfa félagslega arfleifð, m.a. með menntun, starfsendurhæfingu og fjármálafræðslu auk fjölbreyttra úrræða sem mæta sértækum vanda þeirra.

Aðstæður foreldra -- aðbúnaður barna 3

Reynsla reykvískra barna af því að búa við fátækt

(Freydís J. Freysteinsd., Hervör Alma Árnadóttir, Soffía H. Ólafsdóttir, Guðbjörg Ottósdóttir. RBF 2018. ÓBIRT)

Áhrif húsnæðis- og fjárhagsvanda foreldra á líf barna:

- *rask*: flutningur milli íbúða, hverfa og skóla; missa vini, ný aðlögun
- *þröngbýli*: börnin áttu ekki athvarf fyrir sig; stofa, jafnvel geymsla, svefnaðstaða þeirra
- upplifðu sig *óörugg* í umhverfi sínu
- klæddust notuðum fötum
- fengu oft óhollan mat
- stunduðu ekki skipulegt tómstundastarf
- upplifðu skömm vegna aðstæðna sinna;
- reyndu að leyna þeim fyrir vinum og félögum.

Staða barna við andlát foreldris

Þriggja ára rannsókn RBF/HÍ, LHS, Krabbameinsfélags, *Ritröð RBF*, 2015, '17 og '18.

- *Rýnihópar* starfsfólks LHS, 2015
- *Viðtalsrannsókn* (ekklar, móðurömmur, barnið), 2016-'17
- *Tilraunaverkefni 6 mánaða gæðaþjónustu* 2017-2018.

Rauður þráður í öllum niðurstöðum:

- *börnin utanveltu og afskipt*
- *vandræðagangur* hjúkrunarfólks og kennara
- *börnin tvíbent gagnvart aðstoð fagfólk*
- brotakennd þjónusta spítalans varðandi áfall barnsins
- vanlíðan barna, kvíði, einsemd og sorg í veikindum/við andlát foreldris
  - stopul og mistæk aðkoma fagfólks og skóla
  - sterkt bakland og heilbrigð fjölskyldutengsl skipta miklu.

Danska rannsóknarstofnunin um velferðarmál

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd:

Uppeldisaðferðir “Kortlægning af viden om opdragelse”

Framvirk rannsókn: 6000 börnum fylgt frá fæðingu 1995

- þeim börnum vegnar best sem nutu óskilyrts atlætis og áhugaræktar foreldra, án kröfu um aðstoð heima fyrir
- verst vegnar börnum sem fengu lítil afskipti foreldra sem sýndu lífi barna sinna lítinn áhuga, en gerðu kröfur um aðstoð.

https://pure.sfi.dk/ws/files/1690775/301087_Kortl_gning_af_viden_om_opdragelse_Delnotat_1_3x.pdf

ACE Study: 17000 þátttakendur (1995-1997, K. Permanente): **skilgreinir 10 algengustu áföll í æsku**

1. líkamlegt ofbeldi
2. andlegt ofbeldi
3. kynferðislegt ofbeldi
4. líkamleg vanræksla
5. tilfinningaleg vanræksla
6. foreldri með áfengis/vímuefnavanda
7. móðir fórnarlamb heimilisofbeldis
8. Fjölskyldumeðlimur/foreldri í fangelsi
9. Fjölskyldumeðlimur/foreldri með geðrænan sjúkdóm
10. Foreldramissir vegna skilnaðar, dauða eða brotthvarfs.

[Sjá nánar: www.cdc.gov/violenceprevention/cestudy](http://www.cdc.gov/violenceprevention/cestudy)

ACE-rannsóknin

samband áfalla í æsku og líkamlegs og andlegs heilsuvanda **síðar** á ævinni

- aukin áhætta á alkóhólisma, fíkniefnanotkun, þunglyndi og sjálfsvígstilraunum; kransæðasjúkdómi, krabbameini, langvinnnum lungnasjúkdómum o fl.
- Við áfall, truflun á *samstillingu* í samskiptum foreldris og barns eykst streita barnsins í hlutfalli við tímalengd álags sem **ekki** var brugðist við
- *Góð samskipti og umhugsun í fjölskyldu geta dregið úr streitu barns vegna áfalla og álags.*

Dunedin langtímarannsókn

samstarf Nýja-Sjálands, Australíu, Austurríkis og USA
Stjórnandi Paul Casserly, NZ Medical School, ásamt Mark McNeill og Irena Dol

- 1037 einstaklingum fylgt eftir frá fæðingu 1973
- **Skýrar vísbendingar:**
- um greinanlegt samspil erfða, umhverfispáttá og uppeldisræktar,
- að snemmtæk inngrip, fjölskyldustöðugleiki og félagsleg samskipti *geta* skipt sköpum um heilbrigði og vellíðan barna - og síðar í lífinu – jafnvel **umfram erfðir**.
- *Predict My Future: The Science of Us*, <https://www.amazon.com/Predict-My-Future-Science-Us/dp/B01C84G8B0>; <https://www.imdb.com/title/tt5541030/fullcredits>.

RÚV: *Horft til framtíðar*

Þekkingin ein er ekki nóg – en undirstaða pólitískrar stefnu

- gildismat og vilji þeirra sem fara með fjárveitingavaldið.
- forgangsröðun útgjaldaliða
- sérhagsmunir þeirra ríku **eða** jöfnuðarstefna ?

Tryggja ungu fólki og verðandi foreldrum:

fjölskyldufræðslu; menntun; húsnæði;
atvinnu; stuðning í uppeldisverkefninu.

- Staða í einu forsenda fyrir öðru og öll lykill að foreldrafærni, ábyrgðar- og uppeldisrækt.

Áhrif stefnumótunarvinnu ríkis, sveitarfélaga og stéttarfélaga fyrir *fjölskyldustefnu*

- *Ár fjölskyldunnar 1994*: fyrsta þingsályktun um opinbera fjölskyldustefnu
- Fjölskyldustefna sveitarfélaga og vinnustaða
- Þingsályktun um opinbera fjölskyldustefnu, 2015
- Vegvísir í *Skýrslu BSRB um dagvistunarúrræði*: með slíkri brúarsmíð væri unnið markvisst að jöfnuði og fjölskylduvænna samfélagi á Íslandi.

Í hnotskurn

Þekking til staðar; höfum greint hvað ber að gera; getum gengið að vandaðri þingsályktunartillögu um framsækna, opinbera fjölskyldustefnu til 2020.

- Markhópurinn er foreldrar
- Ísland, eitt af best settu löndum heims - eigum ríkulegan auð
- Hann hefur ratað markvisst í fáar hendur hátekjufólks á kostnað almennings
- Þarf að ná tilbaka.

Að lokum

- *Heilbrigðisráðherra segist stefna á:*
  - snemmtæka fjölskyldugreiningu og aðstoð
  - þverfaglega þjónustu út frá heildarsýn
  - framkvæmd: heildiræn nálgun; snemmtæk íhlutun
- *Félagsmálaráðherra segist stefna á :*
  - markvissar úrbætur í málefnum barna **nú**
  - árið 2030 verður

Ísland besta land í heimi fyrir börn að búa í .

***Foreldrar, fagfólk og stéttar- og verkalyðsfélög:
grípa boltann -- brýna til efnda!***

Nokkrar heimildir (drög)

- Aiken, Mary. (2016) *The Cyber Effect*. New York: Penguin Random House LLC.
- Beck-Gernsheim, E. (2002) *Reinventing the Family. In Search of New Lifestyles*. UK: Wiley-Blackwell.
- BSRB (2017). Skýrsla um dagvistunarúrræði: https://www.bsrb.is/static/files/Utgefing_efni/skyrsla-bsrb-um-dagvistunarurraedi-mai-2017.pdf
- Elísabet Karlsdóttir og Erla björg Sigurðardóttir (2015). Jaðarstaða foreldra-velferð barna. *Ritröð RBF*, 8 2015. 31 bls.
- *Det Nationale Forsknings-og analyscenter for velfærd (2017): Kortlægning af viden om opdr :* https://pure.sfi.dk/ws/files/1690775/301087_Kortl_gning_af_viden_om_opdragelse_Delnotat_1_3x.pdf
- Freydís J. Freysteinsdóttir, Hervör Alma Árnadóttir, Soffía H. Ólafsdóttir, Guðbjörg Ottósd (2018). Reynsla reykvískra barna af því að búa við fátækt. Óbirt skýrsla *RBF*. 55 bls.
- Guðbjörg Ottósdóttir og Helena N. Wolimbwa (2011). Flóttabörn á Íslandi. Rannsókn um viðhorf og reynslu flóttabarna. *Ritröð RBF*, 4, 2011. 50 bls.
- Hacker, D. (2017) *Legalized Families in the Era of Bordered Globalization*. UK:Cambridge Univ Press.
- Rosling, H. (2018). *Factfulness*. UK: Sceptre
- Sigurveig H Sigurðardóttir, Sigrún Júlíusdóttir (2013). Reciprocity in Relationships and Support Between Grandparents and Grandchildren: An Icelandic Example. *Journal of Intergenerational Relationships* <http://www.tandfonline.com/loi/wjir20>
- Stefán Ólafsson og Arnaldur Sölvi Kristjánsson (2017). *Ójöfnuður á Íslandi* . Rvk: Háskólaútgáfan
- Stefán Ólafsson (2018) . Stóra skattatilfærslan. *Kjarninn*, 13 október 2018.
- Sigrún Júlíusdóttir ofl (2015) „Það skiptir bara öllu máli hvernig við undirbúum börnin“. *Ritröð RBF*, nr 9, 2015. 32 bls.
- Sigrún Júlíusdóttir og Gunnjóna Una Guðmundsdóttir (2017). Foreldri fær krabbamein- viðkvæm staða barna. *Ritröð RBF*, nr 10, 2017. 107 bls.
- Sigrún Júlíusdóttir, Gunnkóna Una Guðmundsdóttir og Sigurlína Davíðsdóttir (2018). Foreldri fær krabbamein. Viðkvæmstaða barna. *Ritröð RBF*, nr 11, 2018. 50 bls.
- Sigurveig H Sigurðardóttir, Sigrún Júlíusdóttir (2013). Reciprocity in Relationships and Support Between Grandparents and Grandchildren: An Icelandic Example. *Journal of Intergenerational Relationships* <http://www.tandfonline.com/loi/wjir20>
- Turkle, Sherry. (2016). *Reclaiming Conversation: The Power of Talk in a Digital Age*. NY:Penguin
- Turkle, S. (2012). *Alone Together: Why We Expect More From Technology and Less From Each Other*. NY: Basic Books.
- Þórður Snær Júlíusson (2018). Ákvörðun um að græða á mannlegri eynd. *Kjarninn*, 3 október 2018.